

DEBRECZENI FŐISKOLAI LAPOK.

KIADJA: A MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Debrecen, collegium.

Megjelenik havonként kétszer.

Felelősszerkesztő:
LUKÁCS TIHAMÉR.
Szerkesztőtársai:
**Lengyel Béla, Baróthy István,
Segesváry Viktor.**
Kiadóhivatali főnök: **Kovács Lajos.**

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre 5 korona.
Fél évre 2 kor. 50 fill.
Ifjúsági egyesületeknek 4 korona;
Főiskolai hallgatóknak 3 korona;
Egyes szám ára: 20 fillér.

A zászlóról.

Magyar ifjúság! Tudod-e mit jelent a zászló? Jusson eszedbe csak az az idő, mikor Rákóczi kibontott zászlai alá sereglettek őseid, vagy mikor a honvéd kezében lengett a magyar zászló! Vigan lengett akkor a magyar lobogó; amerre folynak a Tiszának, a Dunának árhajái, amerre veszi útját a szellő a magyar rónaságon, csak a magyar zászlót látták mindenütt.

Ha megszólalt a tábori kürt szava, zendülése mellé a zászló is vigan lengett, lobogott.

A dicső, véres csatákban ott járt elől, hol a golyók járnak, hol legzajosabban csengett a kard, hol legjobban feszült a férfi kar.

Hol gyöngült a sereg, vele együtt hanyatlott ő is; hol az örömujjongás, a csatariadó az eget verdeste, emelkedett az ő feje is; repült, magaslott.

A dicső, véres csaták után, a győzelem mámorából részt vett ő is; ott diszlett, büszkélkedett magas helyén.

Ha a magyart vereség érte, busulása jeléül meghajtotta fejét, magatartása aláhanyatlott.

Dicső magyar zászló, egy vagy te a mi szabadságunkkal. Ha szabadságunk veszendőben van, ez néki halálát hirdeti. Ha letipornak bennünket, a magyar zászló keblünk köré kerül, testünket fedjük vele, féltve őrizzük, szent kincs gyanánt rejtegetjük. A bujdosót, a számkiüzöttet ez kíséri utolsó útjára. Még egy utolsó meghajtása a zászlónak és a számkiüzött bucsut vesz a honi határtól e drága hazától.

Elcsendesültek már az idők viharai felettünk. A szántóvető már nem csinál fegyvert ekevasából, kaszáját nem használja fegyverül, szántogat ismét csendesen, zavartalan. Csak emlékezetben tér vissza olykor-olykor a régi időkbe.

Elmultak a régi harcias idők. A zászló már nem sereget vezet, nem is leng, lobog a csata riadalmával együtt, csak lágyan rezdül a szellő szárnyain, vagy egy szögletbe állítva, csendesen összehúzódva, vár nyugodtan. Mintha figyelne a jövőt, kutatva, vajjon visszajön-e még az ő ideje.

Miért vágyakozol hát, te magyar ifju, zászló után? Hová akarsz vele indulni? Száraz idők járnak. Köznapivá, szürkévé lett minden. Nézd csak, maga a magyar zászló is, ha kibomlik is szárnya, olyan szomorúan néz, olyan busan hajlik meg. Vajjon a te lelked is a régi-e még? Nem az; csak néha-néha lobban egyet benne a hazaszeretet lángja s azután újra kialszik, elhamvad.

Mégis csináltassátok meg azt a zászlót. Magyar lányok himezzék reá a hazaszeretetet jelvényét. Hadd emlékeztessen a régi szép időkre, hadd logja el szivünket láttára a vágyódás ama régi idő után, mikor még igazán szent volt a magyar lobogó. Árasszuk majd el szeretetünkkel, kitejezéséül annak, hogy még szeretjük a szabadságot és vágyódunk utána. Hadd legyen jelzője a magyar ifju lelkesedésének. Hadd lengjen, lobogjon azért az a magyar zászló.

Kövér Árpád.

A tanuló-ifjúság és az alkoholkérdés.

Irta: Dr. Burger Péter.

(Folytatás.)

Ime uraim! rövid vázlatát adtam annak, miért kell a hygienikusnak küzdeni az alkoholizmus ellen.

A feladat rettenetesen nehéz! — Csak akkor válna ez könnyű feladattá, ha az emberiség e mérget, az alkoholt, ép oly ádáz betegségnek tanulná ismerni, mint bármely más ragályos betegségé a górcsővi bakteriumot.

Azonban — sajnos — az emberiség nagy része ma már nemének e gyengéjére építette fel boldogulását, míg a másik része már nem tud vigadni, élni sem másképen, mint alkoholizmusmórbán.

De vajjon helyes-e ez így?

Hát az ifjuság nálunk már nem „*mámbor nélkül*”?

Nézzünk csak át a közel Itáliába. Az ottani ifjuság teljesen ment az ivás szenvedélyétől. Ez életvidor nép áldásdus bortertermését a lehető legnagyobb veleszületett mértékletességgel élvezi, mintha csak az ősi klasszikus tradíció vált volna bennük vérré és hussá.

Mi e tekintetben — sajnálattal vallom — barbárok maradtunk, mert barbarizmusnak neveztek a régi rómaiak és görögök minden tuizást és rut szokást.

Reám mindig olyan benyomást tett, mintha az olaszok sokkal edzettebb idegekkel rendelkeznének, sokkal kitartóbbak lennének a munkában és játékaiknál is, melyeket előszeretettel a szabad természetben folytatnak.

Ismételten ama kérdés tolul eléem, vajjon mindeknek nem az öröklés-e az oka?

Ma már kétségtelen, hogy nálunk is, mint a német fajoknál eredményt érhetünk el az alkoho-

lizmus elleni kitartó küzdelemmel. Eltekintve ezuttal az amerikai, angol-, svéd-, norvég-, dán- és finnországi lelkesítő példától, örömmel győződtem meg a közel napokban Budapesten is e mozgalom nagy kiterjedéséről.

Ott már egy nagyobb abstinens páholy vezetése alatt, melynek többnyire orvosok és tanárok a tagjai, több igen népes munkáspáholy alakult és igazán lélekemelőnek mondhatom az így megmentett, önmaguknak visszaadott egyszerű munkás embereknek lelkes ragaszkodását az abstinencia eszméjéhez.

Rajongó szeretettel hódolnak értelmi vezéreiknek és fáradságot nem kimélve ők saját tapasztalataik előadásával legbuzgóbb térítők.

Itt kell egy váddal szembeszállanom, melyet a huzódózók találtak fel saját tétlenségük szépitésére és ez: az állami törvényhozás ellentállása

Ifjú barátaim! A törvényhozás elé csak a társadalomban megértett eszmék kerülnek feldolgozás céljából. A társadalom kiterjedt nagy rétegeinek ellenállhatatlan nyomása nélkül, kivált az ilyen sokféle magánérdekeket érintő ügyben, minő az alkoholizmus, mit sem tehet a törvényhozás.

De kitől indulna ki ilyen mozgalom, ha nem az értelmi osztálytól, ha nem önköktől, a haza re-

T Á R C Z A.

Havasi történet.

Medvevadászatra hívtak a múlt év őszen Máramarosba, a szép, vadregényes havasok aljába. Mint alföldi ember, ezer örömmel ragadtam még az alkalmat s fogadtam el a meghívást, hogy résztvegyek valahára egy izgalmas, érdekfeszítő vadászaton, amit a maga szép valójában ma már hazánkban csak a máramarosiak, s legföllebb még az erdélyiek élvezhetnek, — ahol nem holmi apró-cseprő vadak lepuffogatásával, hanem legtöbbször kemény, férfias viselkedéssel, s bizony gyakran életveszélyes kalandokkal kell megszerezni egy-egy napnak nehezen feledhető gyönyörűségeit.

Ott, vadászat közben, egy öreg kíséremtől hallottam én ezt a kis történetet, amint ott ülünk egy szép, csendes holdsugaras estén, eltörődve a napi járástól-keléstől, egy zúgó hegyi patak fölét épített, elpusztult vizimalomnak mo-

hos romjainál, hallgatva egy búsongó, kesergő havasi kürt hangját, amint felénk hozta onnan a magasból az alkonyi szellő... a susogó szellő...

Ott mondta el nekem öreg kísérem ezt a kis történetet. Egyszerű szavakkal. Én meg elmondom úgy, ahogy az én lelkem szépen átálmodta, szépen kiszínezte... s mit még hozzá mondott, mit még hozzá toldott a patak zúgása, szellő susogása s a havasi kürtnek busongó bús hangja...

Az őszi nap épen utolsó, bágyadt sugarait hintette szét az ősi bükkrengetegben, aranyosra festve az amugy is sárguló, hulló leveleket, mikor az öreg Onucz megállította a kerepelő malmot. Kiürült a garat. Az utolsó rozoga szekér nyikorgva kanyarodott lefelé a szűk, girbe-gurba hegyi uton kis mokány lovaival, hazafelé szállítva a megörölt kukoriczalisztet. Egy kanyarodónál végre az is eltűnt a rengeteg hatalmas fái között. Az öreg a malom előtt állva, lenézett még egyszer a sötétedő völgybe, hogy vajjon nem jön-e valaki?

Csendes volt a tájék. Nem zavarta biz azt

ményeitől, a minden szépért, jóért és nemesért ifjui hévvel lelkesedő magyar tanuló ifjúságtól?!

Ezért fordulok én is e lap hasábjain önökhöz kérve, hogy ragadják meg a zászlót, mert az önök kezében az csak diadalra vezethet.

Szeretném önöket meggyőzni, hogy az uralkodó ivási szokások a diák életben is — a tudomány világító szövétnekével nézve — a sötét barbár korszak maradványai; sötét romjaiként belé meredve a szebb, dicsőbb, nagyobb jövőendő kor hajnalpirjába.

Amik ellen mi küzdünk vagy küzdeni akarunk — igaz — százados szokásokon alapulnak és oly mélyen gyökereznek, hogy nagyon nehéz az irtásuk, de így még sem maradhatnak.

Hitem és meggyőződésem, hogy nemzetünknek, ha elmaradni s az ellenséges népek tengerében elmerülni nem akar, minden erőinek megfeszítésével előre kell törnie. A régi káros, rossz szokásokat le kell vetnie és a régi és ujideálokat kell keresnie és ápolnia.

Ha a mi értelmi osztályunk képtelennek bizonyulna életmódjával is jó példaadására, ha képtelen lenne önmagát szociális higiéniai értelemben reformálni: úgy önmagának és a kultúrának is áldozatul kell esnie a műveletlen nyers tömegek rohamainak, melyek hibáinkban és káros

szokásainkban — minő az ivás is — tullicizálnak.

Jól értsenek meg ifju barátaim! A higiénikusok életideálja sem lehet a lemondás minden földi gyönyörökről. Sőt ellenkezőleg; amire ők törekednek, az: igazi életöröm. Boldog és örömtelt élvezete minden szépnek, jónak és nemesnek, melyet a korban az élet nyújt. Azonban ama meggyőződésben, hogy ez csak ép testtel és lélekkel lehetséges, küzd az alkohol és minden méreg ellen, melyek az ember életét elkeseríthetik, megnyomoríthatják.

Hogy azonban egészségesek maradhassunk, magunknak is tényekkel kell hozzájárulnunk, mert nem elég szerintem sem csupán a károk ellen védekeznünk és olyas valamire kell terelnem figyelmüket, ami nagyon a lelkemen fekszik.

Ez a testedző gyakorlatok minden nemének ápolása; mint torna, uszás, lovaglás, vivás, gyaloglás, korcsolyázás stb., melyek valamennyien hathatós eszközei testi erőnk, ügyességünk, kitartásunk fokozásának.

Ne gondolják önök, hogy ama nyugati egyetemek ifjai (mint Upsala, Christiania és ujabban a finnek), kik lelkes előharczosai az alkoholelleni küzdelemnek és csaknem kivétel nélkül abstinensek, talán valami toprongyos bácsik, hanem épen

semmiféle olyan nesz, amelyből arra lehetett volna következtetni, hogy talán emberek tartának a malom felé örölni valóval. No de nem is bánta azt az öreg Onucz, legalább pihenhet! Hiszen volt ő neki amugy is mit aprítani a tejbe. Adott a jó Isten bőven gazdagságot... Mind maga szerezte annak az egy leánynak, aki úgy maradt rá még csöppség korában. Annak élt az öreg, meg a gazdagságnak... a malom csak úgy volt, mellékesen: ha járt, ha nem járt nem nagyon sokat törődött vele. De talán még a gazdagságnál is jobban szerette egyetlenegy leányát, akit úgy nevelt fel kis árva korától. De fel is nevelte!

Olyan egy szép nyiló vadvirág lett belőle, hogy párját sokáig kellett ám keresni ott a havasaljon.

Hire is járt annak... messze... messze... tán még a városba is! A közeli falukban meg csak úgy emlegették az öreg-Onucz lányát, a szépséges szép Flórit, mint a havasok aljának legszebb vadvirágát.

Hogyne hallott volna akkor hirt felőle a

szép, a deli Juon, a legmerészebb pásztor, aki legmesszebbre hajtotta föl nyáját a havasoldalon, csillogó baltájával, a nyáját megzavaró ursutól sem félve, s aki — ha szétterült a halovány holdvilág a vadregényes táj fölött — legszivhezszólóbban tudta fujni az amugy is búsan, kesergően szóló szép havasi kürtöt.

Bizony meghallotta.. bizony szerelmes lett már a hírébe is... Hát még mikor meglátta egyszer a faluban...

Tudták is azt szerte a falubeli lányok. Hejh! mert de sok szerelmes sziv megdobogott már a szép, deli Juonért, mikor úgy, egy-egy hónapban egyszer vagy kétszer lejött nyája mellől a havasoldalról s bevegyült a vasárnapi tánczba, amit ott tartottak rendszerint a nagy kocsmában a vídám, jókedvű falusi legények, falusi leányok.

De bizony ő talán még észre se vette. Nem igen törődött egyik leánynyal sem.

Fordult egyet-kettőt amugy unalomból, azután pedig beült az ivóba, hangos pajtásoknak a kedvét rontani szomorú arczával.

ellenkezőleg, valamennyi nemzetközi sportversenyek győztes bajnokai.

Fejtegetésem alapján tehát csaknem természetes, hogy drága idejüket és talán pénzüket, melyet a szeszes italok mellőzésével megtakaríthatnak, sokkal gyümölcsözőbben fordíthatják testi egészségük és ügyességük fejlesztésére és lelki képességeik fokozására.

Aki valamikor Cambridse ősi egyetemi város kollegiumának ódon falai közül kilépve ama fölséges nagy kiterjedésű játéktereket szemlélte, melyen Anglia aranyifjúsága nap-nap mellett legnagyobb erélylyel és kitartással, legvidámabb hangulatban üzi a legnemesebb, legegészségesebb sportot, elszorul a szíve hazai szomorú viszonyainkra gondolva, hol életerős ifjaink ezrei, füstös, bűzös korcsmák és kávéházi lebujokban pazarolja drága idejét, pénzét és egészségét.

Nem akarom én egy szóval sem önökre vonatkoztatni az elmondottakat. Önök bizonyára szorgalmas tanulói szakuknak, de amit mégis el kell az angoloktól sajátítaniok, az: egyéniségök egyöntetűbb kiképzése, vagy más szóval a kultúra és hygiénia követelményeinek egyöntetűbb ápolása.

Nem akarom még látszatát sem kelteni annak, mintha én önöknél az angol szokásokat, já-

tékokat protegálnám, mert hiszen arra nincsen is szükségünk; a mi ősi római eredetű játékaink: a labda, a bige, a csiga stb., ősibbek, nemesebbek az angolokénál is, csak azokhoz kell visszatérniök. Elesik ma már az a kifogásuk is, hogy nem állának rendelkezésükre megfelelő terek, mert hiszen nagy áldozatok, lelkes férfiak buzgó fáradozása árán igen csinos jól berendezett sporttér áll rendelkezésükre, iskolai kisebb tornatereiken kívül. Tömörüljenek kisebb-nagyobb csoportokba; buzdítsák, lelkesítsék egymást; keljenek nemes versenyekre és meglássák, rövid időn belül általános életszükségletévé fog az válni a szorgalmas, törekvő tanulóifjúságnak.

Végül — hogy még egyszer rátérjek eredeti témámra — gondoljanak a költő szavára: „Az ifjúság mámor bor nélkül“. Tehát neki van legkevésbé szüksége borból meríteni lelkesedést. Az igazi lelkesedés, mely valami jobbra és magasabbra képesít, különben sem volt soha alkoholból meríthető. Hagyják meg ezt a már toprongyos öreg uraknak, kik ez ivási szokásaiknak rabjai; de önök maradjanak meg szép magyar hazánk józan jövőjének és reményének.

(Vége.)

De hiába ült! de hiába várt... Csak nem jött az a valaki. Az a szépséges szép Flóri mindig csak hiába váratott magára. Őrizte azt az öreg Onucz, mint a szeme fényét!.. Nem fért ahhoz közel senki emberfa.

Nem is jött le azután sokáig a tánczba a szép, deli Juon.

Hanem felülről, a havasoldalról — fent, a malom fölött, amint lement a nap, s a sápadt holdkorong szétszórta sugarát a malom tájékán — hallani lehetett minden áldott este, amint szívhezszólón hozta az esti szél, a susogó szellő, a havasi kürtnek búsongó bús hangját.

Tudta azt mindenki, hogy a Juon fujja, azt is, hogy kinek szól az a szívhez szóló búsongó bús nóta. Csupán csak egy nem tudta, a szépséges Flóri, az öreg Onucznek féltve őrzött kincse.

No, de hát sok ember forgott a faluból a malom tájékán, s ha már ott voltak, hogyne súgták vón' be — öröltetés közben — a szép Flóriának, a deli Juonnak szerelmes nagy titkát.

S addig súgtak-búgtak... amig egyszer csak

a szépséges szép Flóri körülczirógatta az öreg Onuczot, s addig beszélt hozzá mézes mázos szókkal, amig egyszer, egy vasárnap délután, kit látnak a völgyben a falu lakói?! hát az öreg, büszke, gazdag Onucz jött le a patak partjáról, szépséges szépségű Flóri leányával a vasárnapi tánczba...

A deli Juon is lejött a havasról!...

... Elmult azután a vasárnapi táncz is...

A malom környékén semmi sem változott. Kerepelt a malom, hömpölyögtek a zúgó hullámok, mint azelőtt... épugy susogott az ősi bükkfák között a suhanó szellő... épen ugy, mint régen... Csupán csak a havasi kürt szólott búsbabban, szomorubban, ugy alkonyodás táján... s csak a szépséges szép Flóri lett halványabb... meg az öreg Onucz lett búsbab, mogorvább napról-napra... egyre.

Hejh! mert nagy kár is volt elmenni a deli Juonnak abba a vasárnapi tánczba.

De még nagyobb kár volt szemet vetni az öreg, büszke Onucznak szépséges szépségű, gyönyörű leányára, a havasalji szép nyiló vadvirágra...

V E R S E K.

Feledni foglak!

*Feledni foglak! Soha többé
Nem említem majd a neved!
Mit bánom én azt, hogy szeretted,
Mit bánom én, hogy nem szeretsz?*

*Csak azt tudom, hogy összezúztad
A szívemet, a lelkemet,
Csak azt tudom, hogy megcsufoltad,
Rajongó szent szerelmemet!*

*Te voltál szívem álma, vágya,
Kiért küzdöttem kábakép!
Kit isteníték s im a hála
— Hogy elhagyál — szerelmemért!*

*El, el szívemből! Megtagadlak!
Keress magadnak más tanyát!
Küldje rád Isten kárhozásnak,
Szerelmi kinnak bánatát!*

*— S míg fájó szívvel így kesergek,
Előveszem a képedet,
— Egyszerre vége az erőmnek. —
És szememből fájó könny pereg.*

*... Tudom: megcsaltad, megvetetted,
Azért szívem mégis szeret!
Érzem: hogy el soh' sem feledlek,
Hiába minden! Nem lehet!*

Lukács Tihamér.

Megátkozott valaki minket...

*Megátkozott valaki minket
És sötét átka megfogott —
Egymást elérni sohse bírjuk,
Miként a bolygó csillagok...*

*Tavaszi illatos fuvalmára
Gyul minden szívben ifjú láng, —
Csupán mi vagyunk szomorúak,
Mintha sirokon állanánk...*

*Aki reánk néz, azt gondolná:
Szívünk, szerelmünk már kiholt —
Pedig csak sirunk, elsiratjuk,
Ami nincsen és ami volt!*

Az életben...

*Az életben bár akaratlan
Néha napján találkozunk
A szívünk ég emésztő lángban
S mi hidegen elfordulunk...*

*Tekintetünk ha összetéved,
Szomorun lesütjük szemünk —
Oly sok mondani valónk lenne
S egymást kerülnünk kell nekünk...*

*S a balga világ azt gondolja:
Halálos ellenek vagyunk —
— Levélhulláskor mind a ketten
Emésztő lángban meghalunk!*

Frankó János.

Aranypénz-füzérek csüngtek annak hattyu-
fehér nyakán kalárisok helyett.

De nem nézte ő azt!

Nem is látta volna az arany csillogását attól
a csillogó, villogó aranyzóke hajtól... meg
azoktól a szép égszínké szemeiktől...

Csengésit, csörgésit sem hallhatta volna...
Hiszen szebb volt az az angyali zenénél, amikor
egyszer csak úgy tánczolás közben a gyönyörű
szép Flóri reáborult az ő két erős vállára s visz-
zasugta halkan:

— Én is úgy szeretlek!!

Hejh! de csak az öreg, büszke Onucz, az
ne vette vón' észre azt a sugdosódást! Csak ott,
a bálon, az egész falu előtt ne vágta volna a
a szeme közé azt a pár gunyos szót:

— Nem neked neveltem!...

Hejh! Csak azok a ragyogó köncsepek ne
lettek volna ott annak a leánynak égszínké sze-
mében, de megjárta volna az öreg Onucz azért a
pár szóért a deli Juonnal.

No de az is elmúlt! Azóta megy minden a

maga rendes útján Kerepel a malom, hömpölyög-
nek a zúgó hullámok, épen úgy susog az ősfák
lombjai közt az alkonyi szellő, — épen úgy, mint
régén.

... Csak úgy éjféltájban, mikor a hold is
a fák közé búvik már, nyilik ki nagy lassan a
malom ajtaja s jön kifelé a szép havasi vadvirág...
remegve... csendesén.

Ott várja kedvese, a szép, deli Juon a fák
sűrűjében...

Alszik a vén Onucz! De jó is, hogy alszik!
Legalább nem látja, hogy simul a leány, a havas
aljának legszebb vadvirága a deli Juonnak dom-
boru keblére.

S hogy susognak ott a hajladozó lombu ősi
bükkfák alatt! Vajjon mit susognak? Talán arról
a nagy, mérhetetlen örök szerelemről, mely gaz-
dag, szegény közt nem ismer korlátot? Vagy va-
lami másról? Nem tudja azt senki! Még csak a
patak is melléjük szegődött, fut zúgva, harsogva,
hogy még a kóbor szellő se halljon meg semmit,
nehogy valamit még az is kibeszéljen.

Zrinyi és Gyöngyösi.

„Kard riadalmakban, békében lant vala társad.
Kardod az életölő, lantod az életadó“.

Találóan jellemzik e sorok Zrinyi életét. Kisérő társa, leghűbb barátja a kard volt és a lant. Vitészségében ő sem maradt hátra ősei mellett. A törökök felett aratott győzelmeivel egész Európa elismerését kivívta; korának legkiválóbb uralkodói kitüntetésekkel halmozták el, csak hazájában nem méltányolták érdemeit. De nemcsak kardjával szerzett ő dicsőséget a magyar névnek, tollával is az utódok hálájára méltó szolgálatot tett hazájának, nemzetének, sőt e nemű munkássága — mondhatjuk — korszakalkotó birodalmunk történetében.

Elbeszélő költészetünket, mely eladdig csak históriás élczezből, krónikákból állott, a maga kezdetleges formáiból Zrinyi, a költő emelte fel az epika magaslataira az első magyar műeposz, a „Zrinyiász“ megteremtése által.

Eposzának tárgyául Szigetvár ostromát választotta. Ezt fejezte ki a mű eredeti címe: Obsidio Szigetiana, de később közönségesebbé vált az eposz hősről vett Zrinyiász elnevezés. Látszólag tehát jelentékeny eseményt választott eposza tárgyául, de nagyfotosságúvá tette ezt

És ez így megy már régen, minden áldotteste.

Mig az öreg, büszke Onucz bennt alszik csendesen, a deli Juon s az ő szép Flórikája lopva találkoznak, bennt a rengetegben, a sápadt holdfénynél, egy pár forró csókra, egy pár ölelésre...

Hajnalodik! A felkelő nap most buvik kifelé a nagy hegyek mögül, szerteszéjjel szórva biborszín sugarait a fák lombjai közt. Fölébred az erdő! Ezer madár csattog köröskörül az ősi rengetegben. Hajh! de az erdőnek valamennyi madara nem dalol oly szépen, mint ahogy az öreg, büszke Onucz lánya köszönti a reggelt.

Fölkél a vén Onucz is Csodálkozik most is, mint az utolsó időkben már többször, vigkedvű leányán Csak úgy magában dörög aggodalmas arcczal, amint lassan tesz-vesz a reggeli munkánál. Pedig hát örülnie kellene, hogy ismét jókedvű, vidám lett a leány. Hejh! de az öreg Onucz szemét nem lehet megcsalni. Tudja ő nagyon jól, hogy merről fúj a szél. Sejtí ő már régen. Csak nem meri hinni. Hogy is lehetne az, hiszen akkor

azáltal, hogy Magyarországnak a török járom alól való felszabadulását e vár sorsától tette függővé. Még jelentékenyebbé teszi művének tárgyát annak alapeszméje által. E szerint a pogány uralomban a költő Isten büntetését látja a magyar népen, mely ősei vallását elhagyta. Művében az ő testamentomi törvényt juttatja kifejezésre, mely szerint az erős, bosszuálló Isten meglátogatja az atyáknak bűneit a fiakban. Együttal azt a meggyőződést is kifejezi, hogy kárhozatra ítélt nemzet megmenekülhet a végpusztulástól, ha akad egy kiváló hős, aki életét is kész feláldozni nemzetéért. Erre a dicső megváltói szerepre a költő őst, a szigetvári hőst tartja méltónak, aki nemzetéért halt hősi halált.

Zrinyi ezt a jól kigondolt eszmét szerkezet és jellemtestés tekintetében kifogástalanul dolgozta fel. Csak egy fogyatkozása van a műnek s ez az előadás gyengesége. Nyelve darabos, verselésében kevés gondot fordít a rimekre s a rithmusra. Ez a külső fogyatkozás volt oka annak, hogy a kiváló művet kora nem részesítette abban a fogadtatásban, melyet megérdemelt volna. Már-már elfeledkeztek róla, midőn két századdal később újra felé fordult a figyelem, midőn egyik kiváló ismertetője kimondotta, hogy „Zrinyi írásai nem irodalmi régiségek, történeti nevezetességek

már fölfordult a világ! Az a szelid arcú, gyönyörű teremtes csalná meg az apját, az öreg, a gazdag, büszke Onuczot? És azután kiért? Azért az ágrólszakadt legényért? Hát azért szerzett ő éj-napi munkával annak a leánynak? Hát azért ápolta volna azt a virágszálat, hogy az első jöttmentnek odadobjon ingyen — leányt is, vagyont is?! Hejh! sejt ő valamit! Csak nem meri hinni. Tudja ő nagyon jól, — azt már megérti az ő kérés szíve is — hogy mitől lesz lassan-lassan a halvány leányarcz szép rózsapirossá! Csak azt szeretné még tudni, hogy mikor és hol találkoznak, — mikor ő úgy őrzi egyetlenegy leányát, — hejh! tudom Istenem! kiadná az utját annak a legénynek örökös időre!!

Mig dörög az öreg s ilyenfélét gondol magában, ott benn a malomban sűrögnek-forognak. Nagyban megy az órlés. Künn a malom táján épen olyan minden, mint amilyen régen.

Kerepel a malom, hömpölyögnek a zúgó hullámok... épugy susog az ős bükkfák lombjai közt a susogó szellő... épen úgy, mint régen...

pusztán: hanem folyton virágzó élőfa, melynek törzsöke mohos ugyan két századnak rajta keresztül ment javító s ujitó szelétől, de örökké friss lombjai árnyékában éltető levegőt s a költészet legnemesebb illatát szíva, mulathatunk most is“.

(Folytatjuk.)

Domonkos József.

MOZAIK.

Hogy és miképen értékelik az egyes tárgyakat az akadémiajeles hallgatói s hogy milyen nagy reformátorok a nemzetgazdaságtan terén — ha órára nem járnak is: annak illusztrálására álljon itt e példa:

A nyári szünet után két barátommal jöttem Debreczenbe.

Egyről-másról beszélgettünk s én véletlenül megpillantván egyik barátom mellén csillogó arany óralánczot, csupa kíváncsiságból megkérdeztem, hogy milyen áru volt az a láncz?

— Nem tudom — felelt János barátom kellő komolysággal.

— Nem úgy kell azt kérdezni — szólalt közbe a másik barátom.

— Hát hogy?

A szépséges szép leány sem halovány, csak az öreg Onucz lesz mind gondolkodóbb, búsabb...

Lassau-lassan aztán eltelik a nap is. Leszállnak az árnyak... sötétedik minden...

Mély csendesség borult az egész környékre... A mély csendességbe mintegy beleolvad a patak zúgása, szellő susogása, s egy havasi kürtnek búsongó bús hangja.

Alszik a vén Onucz, csöndesen, nyugodtan. Csönd van köröskörül.

De egyszerre csak halkan kinyilik a malom ajtaja... kisurran a leány!...

Megy... megy csöndesen sötét bükkfák alatt... föl... föl a havasra... az a bűvös szavu... búsan szóló kúrthang csalja... csalogatja...

Alszik a vén Onucz!

Talán leányának boldogságáról álmodozik épen... s gazdag vőlegényről...

Azok meg odafent a havas tetején utólszor néznek szét az ismerős tájon... a sápadt holdfénynél... egymáshoz simulva... Érezve valami bűvös, édes érzést s álmodozva egy nagy, gazdag boldogságról!!

— Mennyit adnak rá a zálogházban?

— ???

— Tizenhét forint s ötven krajczárt! — vágta oda a szót János és mosolygott, mint otthonról jövet szokás mosolyogni.

*

Thalia templomában a premiereken nem mindig — de azért rendszeren meg szoktam jelenni.

A multkorában egy operettet adtak először, begyűlt az érdeklődők nagy sokasága és ott voltam én is.

Az Isten úgy akarta, hogy mellém egy nyugalombavonult sertéskereskedő (legalább annak látszott) és becses neje jutottak, a kiknél nagyobb sulyu szomszédokat aligha, de kellemesebbeket kaphattam volna.

Mosolygó kis subrette énekesnőnk épen egy remek áriáját fejezte be, amikor látom, hogy érdemes szomszédom óriási piros zsebkendőjén egy ökölnyi görcsöt köt.

— Mit akarsz te ezzel a görcscsel Solomon?

— szólalt meg a hűséges oldalborda.

— Nagyon tetszette nekem ez az árija magát, nem okorom oztot elfelejteni — válaszolt értelmesen a derék Salamon.

*

Azután nekiindulnak!

Sohsem látták őket azon a vidéken. Az öreg Onucz is nemsokára eltűnt, ott hagyva a malmot, ott minden vagyonát. Elindult keresni azt, akit mégis jobban szeretett mindon gazdagságnál, de amit már csak akkor tudott meg, mikor elvesztette...

A malom tájékán sem olyan már semmi, mint amilyen régen... Megállott a malom... Nem kerepel többé... pusztul... omladozik. Nem szól már szép csendes, holdsugaras estén a havasi kürt sem... Csak a habok jönnek... csak a habok mennek a kövek közt zúgva... s csak az esti szellő száll.. száll susogva az ősi rengetegben...

*

Ezt a történetet mondta el nekem öreg kisézőm egyszerű szavakkal. Én meg elmondtam úgy, ahogy az én lelkem szépen átálmodta, szépen kiszínezte... s mit még hozzá toldott, mit még hozzá mondott a patak zúgása, szellő susogása... s a havasi kürtnek búsongó, bús hangja.

Lengyel Béla.

5a*

Egy közismert barátomat nagy megtiszteltetés érte.

Költő főpinczére az „Arany-Bikának” nótát irt róla: amelyet nyomban meg is zenésített dal-költő hegedűse a Rácz bandájának.

A dal így szól:

Samuka az első gavallér —
Mindig a kávéházba jár;
Szívűl gyűlöli a vigéczet
És mindazt, ami proletár.
A „Bika” rendszerét helyesli —
Mint lelkét éltető varázst;
Rácz Károlyt szívesen hallgatja,
De mint a *hozomok* ősapja,
Gyűlöli a tányérozást.

És Samuka e szép elvéhez
Mindvégig igaz, hű marad —
Tányérozhat Kiss Béla vagy Rácz,
Kétszer elszökik — *harmadszor nem ad.*

Jankó.

*

Egy bakfis kérdi egy fiatal embertől nőválasz alkalmával: — Kit ajánl, hogy felkérjek?

Erre a fiatal ember meghajtván magát, diplomatikusan felel: — Ajánlom magamat!

*

I. jogász kérdi kollegájától, aki panyókára vetett kabáttal betyárosan lépked hazafelé: Nem fázol ilyen ézudar időben?

II. jogász hetykén: — Uri ember ne szokott fázni! (És éppen ebben a pillanatban hullt ki nagy csörömpöléssel egy pár darab fa a kabát alól.)

*

Egyik közismert alkoholista barátunk alaposan becsipve tért haza. A lámpagyújtás közben a gyufa felrobbant és megégette a hüvelykujját, amit aztán annak rendje és módja szerint bekötött.

Reggel felébredvén csodálkozva konstata, hogy történhetik az meg, miszerint a hüvelykujja fáj és a mutató ujjja van bekötve?

Samu.

Sakk.

Rovatvezető: Lévay Kálmán.

3-ik számú játszma. Vil. Székely Árpád. Söt. Jacquier Sándor — Játszották Tetétlen, 1903 decz. 25. és 26-án.

1. e4 — e5, 2. H f3 — H c6, 3. F c4 — F c5, 4. b4 — F × b, 5. 0 — 0 — d6, 6. d4 — e × d, 7. c × d — Fb6, 8. d5! — Ha5, 9. Fb2 — He7, 10. F × g7? — Bg8, 11. Ff6 — H × F, 12. Va4† — Vd7, 13. V × H — B × g†?!, 14. Kh1 — Vh3, 15. Hd2 — Fg4, 16. Vb3 — F × f, 17. B × F — B × B, 18. Bg1 — F × H, 19. H × F — B × F?!, 20. V × b — Bd8, 21. Vb5† — c6, 22. d × c — B × F, 23. c7† — Bd7, 24. Vb8† — He8, 25. V × H† — Ke7¹, 26. Ve8†!! — K × V, 27. Bg8† — Ke7, 28. c8H†!! — Ke7, 29. Be8† — Be7, 30. B × B sakk és matt.

¹ Hibás lépés, Fc4 — d3 a helyes.

² Szép áldozat, világos nem fogadhatja el, mert néhány lépésben mattot kapna.

³ V × F† a helyes folytatás. Sötét ezen gyenge huzására világos ellentámadáshoz jut.

⁴ Sötét ezen állásban felszólította a világos bábok vezetőjét a kapitulálásra, de sajnos, ő lett kénytelen erre néhány lépés múlva, mert elnézte világos remek befejezését.

4-ik számú játszma. — Játszották N. Kiss László (Vil.) és Lévay K. (Söt.) 1904 márczius havában.

1. e4 — e5, 2. Hf3 — Hc6, 3. Fb5 — a6, 4. Fa4 — Hf6, 5. 0 — 0 — Fc5, 6. c3 — H × e, 7. H × e — 0 — 0, 8. F × H — d × F, 9. d4 — Fd6, 10. Hc4 — Vh4, 11. f4 — Ff5, 12. He5 — Bfe8, 13. Hd2 — Be6, 14. g4 — H × H, 15. F × H — Fe4, 16. Ve2¹ — f5, 17. Fe1 — Vh3, 18. Fg3 — Bd8, 19. g5 — F × H, 20. f × F — Bg6, 21. Vf2 — A × g, 22. Bad1 — Be8, 23. Bd2 — Bce6, 24. Vf4 — Bg6, 25. Kf2 — B × F?!, 26. h × B — Bg4!, 27. Ve3 — Fe4 — g2²?, 28. Bg1 — Be4, 29. Vg5 — Fh1, 30. Vd8† — Kf7, 31. Vd7† — Kg6, 32. Ve6† — Kg5, 33. Ve7† — Kh6, 34. Ve6† — g6, 35. Vf6! — Vh2†, 36. Kf1 — Be1†!, 37. K × B — Vg1†, 38. Ke2 — Vg2†, 39. Kd3 — Ve4†, 40. Kc4 — Vd5†, 41. Kb4 — Vb5†, 42. Ka3 — Va5†, 43. Kb3 — Vb5†, 44. Kc2 — Fe4†, 45. Kc1 — Vf1†, 46. Bd1 — Vg2⁴ s Remis.

¹ Természetesen nem volna jó 16. f5 17. B × H 1d × B 18. Fc5† miatt.

² Világos tulóvatos játéka folytán sötét

döntő állásra tett szert, a kvalitásáldozat teljesen korrekt.

⁸ Hibás lépés, f5 - f4!! nyerésére vezetett volna.

⁴ Rossz lett volna 46. Vf2 47. Bh1†! miatt Vh4-el kapcsolatban.

Sakkhírek. A november 5-én megkezdődött verseny még mindig folyik, de — sajnos — a verseny nivója nem kielégítő. — Ugy hiszem, hogy ennek legfőbb oka abban keresendő, hogy a játékosok egy csoportban játszanak, nem voltak játékkerejük szerint osztályozva; továbbá abban, hogy a mostani az első városi verseny Debreczenben, már pedig az tény, hogy minden kezdet nehéz. Ugy hiszem, hogy ha a debreczeni Sakkör megalakul — már pedig valószínűleg megalakul januárig — a gyakorlás folytán ez árnyfoltok el fognak tűnedezni.

A tanuló ifjak között régen ismert tény, hogy **Boczán Ferencz fodrász-termében**, Hatvan-utca 2. sz. a. a legjobb és legjutányosabb kiszolgálást találja. Mi is ajánljuk olvasóink figyelmébe ez ismert czéget s kérjük, hogy pártfogolják Boczán Ferenczet, az ifjuság fodrászát.

Ifjusági hírek.

Szép közönség részvételével folyt le nov. 20-án a M. I. Ö. T. által rendezett **Csokonai-émlékünnepély** A „Reményhez“ című ismeretes szép Csokonai-dal elhangzása után, — melyet a „Főiskolai énekkar“ adott elő, — K. Kiss Pál, a M. I. Ö. T. elnöke lépett a közönség elé s tartalmas és lendületes beszéddel nyitotta meg az ünnepélyt. Ezután a „Főiskolai énekkar“ énekelte el az „Ó Tihanyrak riadó leánya“ című Csokonai-dalt. A műsor következő pontja a Lukács Tihamér szavalata volt, ki Csokonainak a „A magánossághoz“ című ódáját szavalta gondos készüléssel és kiváló szavalói képességgel. Majd Takács Gabriella urleány adott elő magyar dalokat a „Főiskolai zenekar“ kísérete mellett. Bájos éneklésével olyan tetszést aratott, hogy a közönség többször megújraza és hatalmas tapsal tüntette ki. Ezután nt. dr. Ferenczy Gyula felügyelő tanár ur tartott igen szép emlékbészédet, melynek folyamán élénken rajzolta előnkbe azt a kort, melyben a költő élt s mely őt meg nem becsülte. Felhívta figyelmünket arra, hogy mily nagy kötelességünk az életében meg nem becsült költő emlékezetét méltóképen megünnepelni. Hazafiságtól duzzadó gyönyörű beszéde lángra gyújtotta a szíveket.

Az emlékbészéd után Tóth Endre szavalt el Csokonai „Béka-egér harc“ -ából egy részt igen ügyes és eredeti

alakításban. Az ünnepély méltó befejezése volt a „Főiskolai énekkar“ éneke, mely a „Csikóbőrös kulacshoz“ című dalt énekelte.

Délelőtt ifjuságunk a Csokonai sirját megkoszoruzta, mely alkalommal Kocsis János mondott érzelmekben és gondolatokban gazdag beszédet s Balogh Miklós szavalta Csokonainak a „Reményhez“ című költeményét.

Karácsonyi számunk kétszeres terjedelemben jelenik meg folyó hó 15-én. Ezen számunkban „A Magyar Irodalmi Társaság Emlékei“ címen a társulatunkban működött s később nevéssé vált költők és írók ifjúkori műveiből is fogunk mutatóványokat közölni. A karácsonyi szám kétszeres terjedelménél fogva a január elseji számot is pótolni fogja.

Méltóságos és főtiszteletű Kiss Áron püspök ur, szeretett főpásztorunknak, mult hó 20-án volt 90-ik születésnapja, mint azt röviden már mult számunkban is említettük. A nap folyamán tisztelegtek nála az összes helybeli egyházak, hivatalok, testületek, tanári karok küldöttségei s a főiskolai ifjuság is Kövér Árpád senior vezetésével. Este pedig szerenádót adott a főiskolai énekkar és zenekar, előadva a „Felleg borult az erdőre“ s „Balatonon jár a hajó“ című dalokat, melyek szeretett püspökünknek legkedveltebb dalai. Nt. Csiky Lajos theologiai tanár ur tartott ezután üdvözlő beszédet, kinek szavaira válaszolva meghatottan jelentette ki főpásztorunk, hogy az ifjuságot mindig szerette, mindig érdeklődött annak törekvései iránt s ezen szeretetét és érdeklődését a jövőben sem vonja meg tőle.

A karczagi ev. ref. egyházhoz tartozó bucsatelepi leányegyház számára építendő templom alapjára Karczagon az „Otthon“ szálloda disztermében mult hó 26-án vasárnap fényesen sikerült hangversenynyel egybekötött zártkörű tánczvigalmat rendeztek. A sikert szinte előre biztosította az ügyesen és változatosan összeállított műsor, melynek egyik pontját kiváló vig szavalónk, lapunk szerkesztőtársa: Baróthy István, hittanhallgató töltötte be.

A főiskola ifjusága mult hó 25-én d. u. 2 órakor az egyesült ellenzék üdvözlése céljából a „Korona“ szálloda disztermében népes gyűlést tartott, melynek határozatából kifolyólag Kövér Árpád szenior által szövegezett, lelkes hangu táviratot menesztettek az ellenzék vezérének Kossuth Ferencznek.

Püspökladányban mult hó 27-én nagyszabásu hangverseny volt, melyen a „Főiskolai Énekkar“, a messze földön híres-neves „Cantus“ is közreműködött, szereplésével nem egyszer zajos tetszésre ragadva a közönséget.

A M. I. Ö. T. nov. 12 óta egy közgyűlést és 3 heti gyűlést tartott. A közgyűlés tárgya volt az új alapszabályok elfogadása, a 3 rendes heti gyűlésről pedig a következőkben számolunk be. A 12-iki gyűlés főtárgya a Csokonai ün-

nepélyre kiküldött szavalkók megválasztása volt. Végeredményében a díszterembe kiküldettek *Lukács Tihamér* komoly, *Tóth Endre* vig szavallatra, Csokonai sírjához pedig *Balogh Miklós* — miután Szilágyi Dezső visszalépett. A gyűlések többi tárgyait kitöltötték: *S. Szabó Gábor*: „A kuruczvilág költészetéről” szóló tartalmas, *Cseke Ernő*: „Az irodalom haszna”-ról című dolgozatukkal s *Frankó János*, ki megjelent verskötetéből: „Ifju vagy még”, „Megátkozott valaki minket” s „Epedés” című költeményeit olvasta fel tetszés között. Szavaltak: *Domonkos József* (Csengeri „Fogoly lengyel”), *Tóth Endre* (Váradi Antal „Az Ur ítéle”), *Fehér Károly* (Petőfi Salgó-jából) közepes sikerrel. Mig *Göbel Károly* és *Pelei József* „Maróth bán”-ból (Vörösmartytól) adtak elő megkapó dialógot. Szavallatuk annyival inkább érdekes, mert a Társulat tagjai ezt a fajt legalább mostanában nem művelték s hogy nem tartották azt tökéletesen sikerültnek, azt ujságból, szokatlanságból magyarázzuk.

A XII-ik protestáns estélyt november 27-én, vasárnap rendezte a „Hittanszaki Önképző Társulat”. A szép és gazdag műsor a következő volt: 1. Ima. Nabukóból, Verdítől. Előadta a főiskolai Énekkar. 2. A képek tiszteletéről beszélt nt. Balogh Ferencz tanár ur. 3. Judás. Irta dr. Váradi Antal. Szavallta Lukács Tihamér 2. jh. 4. Largo. G. F. Händeltől. G-moll kvartett, előadták a „Főiskolai Zenekör” tagjai. 5. Nagy asszonyaink. Felolvasta Benkő Viktor 3. th. 6. Domján és Piroska. Irta Oláh Gábor. Szavallta Benkő Piroska urleány. 7. Koncert. Rode. Előadták Papp Mariska urleány (hegedűn) és Alföldi Béla tanító (zongorán). 8. A munkácsi rab. Irta Jókai Mór. Szavallta Varga Antal 1 th. 9. Közének: a 179. dicséret 10-ik verse.

Az est egyik legérdekesebb része a nt. Balogh Ferencz theol. tanár nr igaz vallásosságtól áthatott, elragadó hévvel előadott gyönyörű beszéde volt, melyben az ő hatalmas „távcsöve”, az ő nagyszerű egyháztörténelmi tudása által nekünk is betekintést engedett a Krisztus előtti 1500-adik évtől a Kr. u. 1500-ik évig terjedő három évezred történetébe. — A műsor többi pontjai közül kiemelendők Papp Mariska urleány művészi hegedűjátéka s Benkő Piroska urleány talpraesett szavallata. Mindkettőjüknek bőven jutott a tapsból. — Igen érdekes felolvasás volt a Benkő Viktoré. szép szavallat volt különösen a Lukács Tihaméré, de a Varga Antalé is érdemes volt a tapsra, melyet kapott. — Alföldi Béla ur zongorajátéka és a „Főiskolai zenekör” kvartettje szintén csak a legnagyobb dicséretet érdemlik. — A „Főiskolai Énekkar” működését dicsérnünk felesleges is.

Virágfakadás címmel a napokban új szépirodalmi lap indult meg a fővárosban, melyet Endrődi Béla szerkeszt, a fiatal magyar írók színe-java támogatásával. A lap célja az, hogy a nagyközönséggel megismertesse a jövő Magyarország még fejlődésben levő íróit, hogy egygyétömörítse azon ambiciózus fiatal embereket, kiknek élete az irodalomé lesz. A „Virágfakadás” első száma 16 oldal terjedelemben. Mühlbeck Károly művészi címképével, gyönyörű kiállításban jelent meg. Tartalma: Beköszöntő: Endrődi Béla. Idyll. Első szerelem (versek): Farkas Imre. A kis hercegasszony: Miklós Jenő. Ősz lesz (vers): Kürthy György. Éjszakai találkozás: Sómezey Sándor. Emlékek (vers): Endrődi Béla. A virágok póstása: Tormay Cécile. Tavaszról álmodom (vers): Vikár Z. Vera. A havason: Gagyí Jenő. Művészet. Zene. Irodalom. A „Virágfakadás” előfizetési ára egész évre 8 kor. Fél évre 4 kor. Havonként kétszer jelenik meg. Kiadóhivatal Budapest, IV., Váci-u. 60.

Harcz az egyetem falain belül A magyar ifjúság mindig figyelemmel kíséri a politikai fejleményeket s tetszésének vagy nem tetszésének nem egyszer hatalmasan kifejezést ad. Ennek így kell lenni, még ha tényleg túlzás is az, mert hiszen az ifjúságot éppen ez a hiba különbözteti meg a higgadt öregektől. Sajnos, lelkesedésének sokszor megadja az arát. Most is harcz fejlődött ki közte és a rendőrség közt a budapesti egyetem falain belül. Számos sebesülés történt, amit ifjúságunk a legmélyebb részvétellel vett tudomásul.

Szerkesztői üzenetek.

Zuzmora Miklós. (Helyben.) Ön úgy látszik nem szivlelte meg egy szerkesztői üzenetben már kifejtett ama nézetünket, hogy a pusztán álnév alatt beküldött műveket egyáltalában nem közöljük, sőt még meg sem bíráljuk. Ezen nézetünk most is fennáll s attól senkinek a kedvéért el nem térünk.

H. Gy. (Helyben.) Versei még nagyon, de nagyon kezdetleges művecskék. Nem közölhetők.

S. Sz. G. hittanh. (Helyben.) Tiszteletes uram, szép értekezéseivel keressen már fel bennünket. Karácsonyi számunkba tartalmas dolgozatai egyikének beküldését feltétlenül elvárjuk.

W. M. (Kolozsvár.) Magán levélben nagy elfoglaltságom miatt nem válaszolhattam. Versei különben — bár megadható az a rész, ahol könyvei hullanak az *elmaradt* levélre — nem közölhetők.